

תקציר לנייר העמדה: "משמעת, אחריות ומנהיגות במערכת החינוך" - מאת מאיר בכור

נייר עמדה זה מציע שינוי משמעותי בגישה החינוכית של ההורים, המורים ומשרד החינוך, ומדגיש את חשיבותה של לקיחת האחריות והפגנת המנהיגות של שלושת הגורמים האלו, תוך שיתוף פעולה ביניהם, במאבק באלימות ובתחושת אבדן השליטה על הדור הצעיר. ההורים, המורים ומשרד החינוך הם הגורמים המשפיעים והמעצבים את הצעיר כתלמיד, כחבר, וכאזרח לעתיד. הם גורמי הסמכות, ולכן הם האחראיים על הנחלת הערכים עליהם מושתתת חברה מתוקנת ועל ביסוס המשמעת ואכיפתה.

בכל פרק של המסמך אני מעלה בעיות מרכזיות ולצידן נותן את הפתרונות המומלצים מנקודת מבטי.

ההורים

פרק זה מתייחס למספר נושאים בולטים המשפיעים על הגישה ההורית - ביקורת עצמית ודוגמה אישית, הורים כחברים של ילדיהם, ילדים ללא גבולות, אלימות מילולית ופיסית, פיקוח ומעורבות בחיי הילד (טלוויזיה ומחשב, מעורבות בחיי בית הספר, גיל ההתבגרות, חינוך מיני, נהיגה) כסף ופרסום כערך.

ההורים הם אלה שאחראים ישירות למתן דוגמה אישית, להצבת הגבולות, להנחלת הרגלים, למניעת אלימות, לצמיחתו האישית ולמימושו העצמי של ילדם והם שיביאו בסופו של דבר, לעיצוב דמותו.

חלק ניכר מההורים עסוקים כל-כך בעבודתם ובמרוץ לבניית קריירה, חלקם על-מנת לשרוד, וחלקם על-מנת "לעשות יותר כסף". אין להם מספיק זמן להיות עם הילדים - מצפונם ורגשי האשמה שלהם פועלים שעות נוספות, ולכן הם יעשו הכל כדי לפצות את הילד ולנסות להיות חברים שלו. הם נמנעים ככל האפשר מהצבת גבולות לילדים, אינם מסוגלים לחנך אותם, ואפילו מפחדים מהם. הורים אלה נותנים גיבוי אוטומטי ומוחלט לילדיהם, גם כאשר אין הצדקה לכך. הם מצפים מהמורים שימלאו את מקומם כהורים ויחנכו את הילדים, במקום שבו הם עצמם נכשלו ו/או יתרו. כאשר המורים אינם מצליחים במשימה, באים אליהם ההורים בטענות.

הורים!!! אתם ההורים, ומספיק לפחד מילדיכם. אפשר ורצוי להאזין להם, להיות קשוב אליהם, להתיעץ איתם, לחשוב יחד איתם, אך בסופו של דבר - האחריות לחינוכם ולהתנהגותם היא בראש וראשונה שלכם.

אין להפיל אחריות זו על שום גורם מלבדכם - גם לא על המורים. דעו כי לגיטימי ואף הכרחי כי תיקחו לידיכם בחזרה את הסמכות ההורית, לגיטימי להציב גבולות ולדרוש את קיומם, לגיטימי להגיד "לא" ולגיטימי לתת עונש חינוכי יעיל כאשר הגבולות ששמתם נפרצים. לגיטימי כי תחזרו לדרוש מילדיכם לכבד אתכם.

יש לנקוט עמדה ברורה של אפס סובלנות כלפי אלימות מכל סוג שהוא, וונדליזם, שתייה מוגזמת, נהיגה פרועה, התעללויות באחרים ובבעלי חיים, שימוש בסמים.

עליכם לשתף פעולה עם המורים, המתמודדים עם ילדיכם במהלך היום, ולתת להם גיבוי מלא. עליכם להפעיל שיקול דעת כהורים ולא כחברים של ילדיכם. קחו בחשבון שהמורים באים במטרה ללמד ולחנך, ולא במטרה להרע או לקלקל לילדיכם. המורים הם באותו הצד של המתרס, עם אינטרסים משותפים לשלכם.

הגישה ששמה את הילד במרכז ושכולם צריכים "לשרת" אותו כאילו הוא הלקוח (מבחינת "הלקוח תמיד צודק") פשטה בעיניי את הרגל.

המורים

בפרק המורים ניסיתי להראות, גם למי שמעולם לא היה בסיטואציה של הוראה, את כובד האחריות המוטלת על כתפיו של המורה, את מלוא היקפה, מהותה ומשמעותה של עבודת המורה ואת המכשולים העומדים בדרכם של המורים ופוגעים ביכולתם לבצע את עבודתם, למצות את יכולותיהם של תלמידיהם ולהביא אותם להישגים ראויים.

הפרק כולל את הנושאים הבאים:

מעמד המורה בעיני הציבור, חובותיו של המורה, הקשיים מולם מתמודד המורה בעבודתו, על המורים לדעת לכבד את עצמם, כללי אתיקה והתנהגות מקצועית למורים, המלצות למורה בנושא בחינות, אחריות התלמידים ואחריותם של בתי הספר היסודיים.

בציבור יש מידה מסוימת של צביעות: מצד אחד, הציבור מדבר על רצונו בחינוך איכותי ועל רצונו בהישגים גבוהים לילדיו ומצד שני מקטר על מספר השעות שעובד המורה ועל החופשות שיש למורה, מבלי לדעת ומבלי להכיר את עבודת ההוראה והקשיים הגדולים הכרוכים בעבודה זו.

בתנאי מערכת החינוך של היום נדרש המורה להיות וירטואוז אמיתי ולפעמים אפילו "סופרמן" על-מנת להצליח לעשות את עבודתו כראוי וזאת עבור שכר זעום - יחסית לגודל האחריות שעל כתפיו, הלחצים הנפשיים והפיזיים המופעלים עליו ויחסית לשעות העבודה הרבות שעליו להשקיע כדי לעמוד במטלותיו הרבות ובציפיות ממנו. אין פלא שזהו אחד המקצועות השוחקים ביותר. למרות הקשיים הרבים, על המורים מוטלת האחריות לעשות את המקסימום במסגרת הנתונה ולמלא את תפקידם על הצד הטוב ביותר. לשם כך, השתדלתי לחלוק מניסיוני ולתת למורים חדשים וותיקים אמצעים ורעיונות לשיפור תהליך הלמידה בכיתה, כללי התנהגות ואתיקה מקצועית שיעזרו להם בהמשך דרכם בהוראה, וכן המלצות למורה בנושא בחינות.

מן הראוי לציין, כי למרות הכל, עדיין ישנם מורים, גם בבתי הספר היסודיים וגם בתיכונים, המצליחים להביא את תלמידיהם להישגים טובים ואפילו מצויינים, גם כאשר מדובר בתלמידים ברמה התחלתית נמוכה.

לצערי, אלו הן הצלחות נקודתיות, התלויות לא רק במורה אלא גם בגורמים סביבתיים, במנהל ביה"ס, ברמת המעורבות של ההורים וכדומה.

אחריות התלמידים: גם אם כל המורים יהיו הטובים ביותר שיש - על מנת להצליח, התלמידים עצמם חייבים לקחת אחריות, להשקיע ולעשות את עיקר העבודה הלימודית, גם בבית הספר וגם בבית. אין "הוקוס-פוקוס" בחינוך, כמו בכל מקצוע אחר בחיים, חובה להשקיע ולהתמיד על מנת להצליח!!!

בנוסף התייחסתי לאחריותם של בתי הספר היסודיים: להקנות לתלמידיהם כלים ללמידה נכונה, יסודות בכל המקצועות הבסיסיים, ערכי יסוד חברתיים, וערכי כבוד לחינוך ולעוסקים בו.

יש לזכור שהמעבר מבית הספר היסודי לתיכון אינו קל למרבית התלמידים, הן מהבחינה החברתית והן מהבחינה הלימודית.

על-מנת להקל על התלמידים את המעבר הנ"ל, לפחות מהבחינה הלימודית, חייב להיות קשר רציף בין מרכזי המקצועות בתיכון למרכזי המקצועות בכיתות הנמוכות יותר (ז'ט'). בפועל, ברוב המקרים, יש נתק בין בתי הספר היסודיים לבין התיכונים אליהם מגיעים התלמידים. בגלל הנתק הנ"ל, גם התלמידים וגם המורים בתיכון מוצאים עצמם מופתעים מפערי הדרישות והרמות ונדרש זמן לא מבוטל כדי לסגור פערים וליישר קו.

כאשר מסתכלים על הסך-הכל, השורה התחתונה והעצובה היא, שמדינת ישראל הולכת ויורדת במדדי ההצלחה של תלמידיה ביחס לשאר המדינות המפותחות בעולם, ומכאן ניתן להסיק כי משהו במערכת החינוך אינו עובד כשורה.

משרד החינוך

בפרק זה בחרתי להתמקד באותם תחומים שאם יבוצע בהם שינוי מהותי ואמיתי, יוכלו להוות פריצת דרך משמעותית בהבראת המערכת, ושלב חשוב בדרך להצלחת המשימה הלאומית של הצלת החינוך הציבורי בישראל, חיזוקו ושיפור איכותו.

ראשית, שתי משימות לאומיות הכרחיות שבאחריות משרד החינוך:

1. צמצום מספר התלמידים בכיתות.
2. החזרת החינוך הטכנולוגי האיכותי.

בלי טיפול מיידי ומהותי במשימות אלה תמשיך המערכת להידרדר.

משימה לאומית – הקטנת מספר התלמידים בכיתה:

הבעיה העיקרית של בתי הספר היא מספר התלמידים הגדול בכיתה. כולם יודעים שזו הבעיה בה' הידיעה. יחד עם זאת לא נותנים לבעיה זו את העדיפות הנכונה, החשובה, והעליונה ולכן היא אינה מטופלת כראוי. ברור שבבעיה זו צריכים היו לטפל כבר לפני שנים רבות, אך כל אחד גלגל אותה לפתחו של הבא אחריו.

רק לאחרונה דחתה ועדת החינוך בכנסת, את ההחלטה להקטין את מספר התלמידים בכיתות א-ב לעוד מספר שנים, בתירוץ הרגיל "אין תקציב".

גם הטיעון שהועלה בדיון ועדת החינוך, כאילו רפורמת "אופק חדש" באה במקום צמצום כיתות הלימוד הינו טיעון סרק שאין לו בסיס ושחר - יתירה מכך, זהו טיעון מסוכן הסותם בעצם את הגולל על כל נושא צמצום מספר התלמידים בכיתה.

הלימוד הפרטני המוזכר ברפורמת אופק חדש מנסה לתת פתרון נקודתי לחיזוק תלמידים חלשים ואינו פותר את הבעייתיות הכוללת של לימוד 40 תלמידים ממוצעים בכיתה. אם לא יצומצם מספר התלמידים בכיתה, אותם תלמידים הזקוקים ללימוד הפרטני יישארו תלויים בו לתמיד.

כל עוד ימשיך משרד החינוך להתעלם מההשלכות שיש ללימוד 40 תלמידים בכיתה - הוא נושא באחריות לקיבוע המצב הקיים ולהמשך ההתדרדרות במשמעת והירידה בהישגים.

אם אכן רוצים באמת ובתמים!!! שיפור משמעותי במשמעת ובהישגי התלמידים יש להגביל את מספר התלמידים בכיתה למקסימום של 28 תלמידים. מספר תלמידים כזה עדיין גבוה ביחס למדינות מפותחות בעולם, אך לעומת 40 תלמידים בכיתה, זה יהיה שינוי משמעותי, שיכול להוביל לשיפור דרמטי באווירה הלימודית, באיכות חייהם של המורים והתלמידים ולשיפור בהישגי התלמידים.

רעיון בנושא יישום המשימה של הקטנת מספר התלמידים בכיתה:

תוך כדי כתיבת נייר עמדה זה חשבתי שאולי הישועה יכולה לצמוח דווקא מלמטה, מהשטח. הרי להורים יש אינטרס בהקטנת מספר התלמידים בכיתות שיוביל לשיפור במשמעת ולשיפור בהישגי התלמידים, ולכן - ההורים עצמם יכולים ליזום מהלך שיתחיל להזיז דברים.

נניח שההורים יחליטו שהחל משנה"ל תשע"ב, התקן בכיתות הלימוד יהיה 28 תלמידים מקסימום בכל כיתה לימוד, ואם לא כך - משביתים את הלימודים בכל בתי הספר בארץ. ועד ההורים הארצי וועדי ההורים בכל בית ספר יחליטו כי תלמידים לא נכנסים לכיתות אלא אם בכל כיתה יש 28 תלמידים בלבד.

סוף-סוף יוכלו ההורים להראות מעורבות אמיתית וצודקת בחינוך ילדיהם.

ליישום רעיון זה יידרשו ההורים להרבה כוחות נפש, סבלנות ותעוזה, התמדה ונחישות - וזה מעורר בי ספק לגבי האפשרות ליישם את הרעיון בארצנו: אינני בטוח שההורים יהיו מוכנים לעשות מלחמות ולשמור על ילדיהם בבית, עד אשר המערכת תחליט לקבל את דרישתם ולצמצם את מספר התלמידים בכיתות. לצערי, סביר להניח שהורים יעדיפו להמשיך עם "קיטורי הסלון" והמצב יישאר כפי שהוא.

משימה לאומית – החזרת החינוך הטכנולוגי האיכותי:

במקביל לטיפול בהקטנת מספר התלמידים בכיתה, חובה להחזיר למערכת את החינוך הטכנולוגי האיכותי ולפתוח יותר בתי ספר מקצועיים, מודרניים ורציניים, כאלה שימשכו אליהם את הנוער ויהוו את חוד החנית בהתפתחותה הטכנולוגית של המדינה.

כבר מספר שנים מתרועעים גורמים שונים במשק, בתעשייה ובצבא על מחסור חמור בכוח אדם בתחומי הטכנולוגיה והמדע, במהנדסים, הנדסאים, טכנאים ועובדי ייצור.

תלמידים רבים, המוכשרים יותר ללימודים טכניים ופחות ללימודים עיוניים, חווים היום תסכול ותחושת כשלון כאשר הם לומדים, בלית-ברירה, בבית-ספר עיוני. בשנת 2010 אחוז הזכאים לתעודת בגרות עמד על 48.3%, כלומר יותר ממחצית התלמידים לא זכאים לתעודת בגרות, בעוד שבחינוך הטכנולוגי תלמידים אלה היו לפחות מסיימים עם מקצוע ביד.

רבים מדי, וביניהם גם מקבלי החלטות, עדיין שבויים בקונוטציה השלילית שנוצרה לחינוך המקצועי שפרח בארץ בין שנות ה-50 וה-70. למרות פריחתו ואיכותו אז, נחשב החינוך המקצועי כמסלול לימודים נחות לעומת החינוך העיוני, מסלול המיועד לתלמידים נכשלים, בדרך כלל יוצאי עדות מסוימות ומשכבות האוכלוסייה החלשות. תלמידי החינוך המקצועי דאז לא היו ניגשים לבגרות, והחינוך המקצועי נתפס כאשם בהגדלת הפערים החברתיים ובהנצחתם.

דווקא בסוף שנות ה-70 - בשיא פריחתו, כאשר 52% מתלמידי החטיבה העליונה למדו בחינוך המקצועי, וכאשר החינוך הטכנולוגי-מקצועי במדינת ישראל היה אחד הטובים בעולם - הוחלט על רפורמה, שגרמה בסופו של דבר, לסגירת בתי ספר מקצועיים רבים וטובים, לירידה באיכות החינוך המקצועי בארץ וכמעט לחיסולו מוחלט.

כיום עומד חלקם היחסי של תלמידי החינוך המקצועי והטכנולוגי מכלל הלומדים בבתי הספר התיכוניים בארץ על 37% בלבד - אחוז נמוך ביותר בהשוואה למדינות מפותחות אחרות: בריטניה - 72%, גרמניה - 60%, הולנד - 70%, פינלנד - 40%, נורבגיה-כ 56%, שוויץ - 69% (ד"ר לוטן, התאחדות התעשיינים, אוקטובר 2009).

בנייר עמדה בנושא החינוך הטכנולוגי-מקצועי בישראל מציינת ד"ר לוטן - מנהלת המחלקה לחינוך טכנולוגי והכשרה מקצועית בהתאחדות התעשיינים:

"בעולם הדינאמי והמשתנה בו הטכנולוגיה, האדם והחברה מחוברים זה בזה ומקיימים קשרי גומלין הדוקים, אי הבנה טכנולוגית משולה לאי ידיעת קרוא וכתוב, וכל אדם אם הוא מורה, מוזיקאי, חקלאי, עובד ייצור או בעל כל עיסוק אחר - חיוני שיהיה בעל ידע ומיומנויות בסיסיות מתחום הטכנולוגיה והבנה לגבי תפקידיה בתחומי חיינו.

אי לכך, מדינות רבות בעולם כמו: אנגליה, אירלנד, פינלנד, דנמרק, גרמניה, אוסטרליה, יפן וטייוואן הגיעו לידי תובנה הנוגעת לחשיבות "המשאב האנושי", ואף הגדילו בשנים האחרונות באופן ניכר את השקעותיהן בפיתוח כוח אדם ובהכשרתו. מדינות אלו שוקדות ומפתחות את לימודי האוריינות

הטכנולוגית מדעית מהגן ועד ביה"ס התיכון, בד בבד עם חיזוק מערכות הלימודים וההכשרה הטכנולוגית - מקצועית על-פי צרכי המשק והתעשייה במדינות אלה".

אני אישית בוגר בית ספר תיכון מקצועי בסמ"ת בחיפה – בית הספר המקצועי התיכוני שליד הטכניון. כשקוראים את ההיסטוריה של ביה"ס מגלים כי מקימיו היו חלוצים אמיתיים עם חזון, ששמו להם כמטרה:

"להכשיר פועלים מיומנים לתעשייה העברית ולהכין את התלמידים ללימודים גבוהים בטכניון". כלומר, דווקא אז - בשונה מהיום - השכילו לחשוב קדימה: מצד אחד חשבו על התעשייה העברית ומצד שני דאגו לרמה גבוהה של לימודים שתאפשר לתלמידים להמשיך ללימודים בטכניון.

עד היום אני זוכר לטובה את אותם מורים שבדקו את השרטוטים שלנו בסרגל ובמד זוויט, על מנת לבדוק את דיוקם, ואת אותם מורים שהקפידו על אסטטיקה וגימור מושלם של כל מוצר שיצרנו.

חינוך להקפדה ודרישות גבוהות מהתלמידים נטמע בהם לאורך כל חייהם ומשרת אותם בכל מהלך חייהם ובכל אשר יפנו. אך אם מחנכים את התלמידים לחפיפניקיות, גם זה ילך איתם לאורך חייהם - זה משתקף בצבא, בלימודים שלהם, בעבודה שלהם, בתשתיות השונות שנבנות במדינה, בתחזוקה של מערכות שונות וכו'.

אמנם משרד החינוך מתהדר בכך שהוא משקיע עכשיו 250 מיליון ₪ בהעלאת קמפיין שיעודד תלמידים לפנות לחינוך הטכנולוגי, אך לדעתי, הסכום המדובר הוא מצחיק ואולי אפילו מעליב, לאור ההזנחה המתמשכת והנזקים הבלתי הפיכים שכבר נגרמו לתלמידים ולמדינה.

לא ברור לי מה היתה הריצה המטורפת להשקיע מיליארדים ב"אופק חדש" וב"עוז לתמורה", וכן 7.5 מיליארד ₪ בהשכלה הגבוהה - כאשר החינוך בהידרדרות שכזאת!

איפה סדרי העדיפויות?
נראה שקצת השתגענו...

במה בדיוק משרד החינוך לדורותיו מתעסק? חצי אחוז למעלה או למטה במבחני המיצב לא יביא את הישועה למדינת ישראל.

יסלחו לי המורים וכל שאר העוסקים בחינוך אם אומר שמבחינתי, משרד החינוך היה צריך לטפל בהקטנת מספר התלמידים בכיתה ל- 28 תלמידים, לפתח את החינוך הטכנולוגי, לטפל בתשתיות של ביה"ס, לבנות פינות עבודה, לבנות בתי ספר נוספים, וכל זה לפני שפיכת הכספים על "אופק חדש" ו-"עוז לתמורה", ואפילו לפני העברת 7.5 מיליארד ₪ להשכלה הגבוהה.

האם מניעתה של "בריחת מוחות" מהאקדמיה הישראלית לחו"ל, שקולה אל מול השקעה ושיפור הישגיהם של מאות אלפי תלמידים?
האם לא חשוב יותר להבטיח חינוך ציבורי איכותי בבתי הספר היסודיים והתיכוניים, שיאפשר להעמיד דורות תלמידים מוצלחים שיהפכו גם לסטודנטים מוכשרים ולאזרחים תורמים בעתיד?

לצערי נראה שמשרד החינוך והמנהיגות לדורותיהם נוהגים כשלושת הקופים - לא רואים, לא שומעים ולא מדברים:

- הם אינם רואים את הנולד.
- אינם מקשיבים לאזהרות המומחים, ראשי התעשייה וראשי המשק על חומרת המצב והשלכותיו.
- אינם פועלים ולא לוחצים מספיק לשינוי המצב הקשה הקיים, שממשיך להידרדר.

השקעה של 7.5 מיליארד ₪ בחינוך הציבורי, היסודי והתיכוני, הייתה מאפשרת את יישום שתי המשימות הלאומיות של הקטנת מספר התלמידים בכיתה והחזרת החינוך הטכנולוגי האיכותי – כאן ועכשיו!

בנוסף לטיפול מידי בשתי המשימות הלאומיות אני קורא למשרד החינוך לשנות גישה ("להחליף דיסקט") בנושאים הבאים:

1. זכויות התלמידים מול חובותיהם.
2. זכותו של כל תלמיד להצלחה.
3. חיזוק מעמד המורה וסמכותו.
4. טיפול נכון והחלטי בבעיות משמעת - כולל פירוט של בעיות משמעת מסוגים שונים איתם מתמודדת מערכת החינוך.
5. הקנייה מחודשת של ערכים.

על משרד החינוך, כאחראי על מערכת החינוך לבצע שינוי רדיקאלי בגישה ו"להחליף דיסקט" בדחיפות. כוחו של משרד החינוך הוא ביכולתו ובסמכותו לקבוע מדיניות ברורה ואחידה עבור כל מערכת החינוך, בכל אחד מהתחומים עליהם הוא מופקד. כחלק משמעותי ומהותי במדיניות זו חייב משרד החינוך להוציא הנחיות ברורות, אחידות וחד-משמעיות כיצד צריכים בתי-הספר להתמודד עם בעיות משמעת ותוצאותיהן, ולתת בידי בתי הספר כלים ברורים ושימיים לאכיפת המשמעת. כך גם לגבי דרכי ההתמודדות עם תופעות של אלימות וונדליזם, כולל סנקציות הדרגתיות וברורות.

בדק בית במשרד החינוך

על משרד החינוך לבצע בדק בית רציני, כי הרי לא ניתן לדרוש מאחרים "רפורמות" כאשר אצלך בבית "הבלגן חוגג":

יש לדרוש שקיפות גדולה יותר של הקצאת המשאבים הכספיים האדירים של המשרד. נדרש קיצוץ המנגנונים המנופחים, טיפול בשינוי תכופ של תוכניות לימודים, חיזוק מקצועות היסוד, צמצום כמות המקצועות המוכרים לבחינות הבגרות, בחינת הסיבות לצורך המוגבר של תלמידים בשיעורים פרטיים ומתן פתרון הולם ובמחיר שווה לכל נפש לצורך שנוצר, וכן נדרש חיזוק הפיקוח על גורמים חיצוניים המועסקים בבתי הספר.

אשליית הרפורמות

פרק זה מחדד את האשליה המסוכנת שברפורמות "אופק חדש" ו- "עוז לתמורה" והשלכותיה על זירוז תהליך ההפרטה של מערכת החינוך.

הרפורמות מוצגות לציבור על ידי ההנהגה וכן על ידי יושבי-הראש של שני ארגוני המורים, כפריצת דרך שתוביל את החינוך קדימה, כתפנית היסטורית משמעותית בחינוך, כהשקעה כספית אדירה בחינוך, וכו'.

לי נראה כי רפורמות "אופק חדש" ו"עוז לתמורה" הינן דוגמא מובהקת להצלחתם של מספר אישים בתפקידים בכירים להטעות ציבור שלם. אישים אלו, המובילים ודוחפים לביסוס הרפורמות, מוכרים אותן לציבור על-ידי כך שהם אומרים לו בדיוק את מה שהוא רוצה לשמוע: סוף-סוף עושים משהו כדי להעלות את שכר המורים, והמורים יתנו יותר שעות, ישקיעו יותר בילדים שלכם, ישמרו עליהם בבית הספר ואפילו יכינו איתם שיעורי בית - יופי, יש בייבי סיטר לילדים!

שתי הרפורמות הנ"ל, לדעתי, הן הטעיה מתוחכמת של הציבור ומיועדות להרגעת את הרוחות: הדגש ששמים במדיה על הרפורמות האלו מאפשר להשכיח בעצם את ההזנחה המתמשכת בטיפול בבעיות האמיתיות של המערכת, כמו למשל דחיית יישום הקטנת מספר התלמידים בכיתות א-ב לעוד כמה שנים והפקרתו של החינוך הטכנולוגי.

יתירה מזאת, גם הטיפול כביכול בבעיית שכר המורים הינו טיפול קוסמטי בלבד, כי אם בוחנים לעומק את המשמעות של שתי הרפורמות, ניתן להסיק כי שכר המורה לשעה אינו עולה אלא אף יורד, ואילו שחיקתם של המורים בעקבות יישום הרפורמות, רק תתגבר משמעותית.

אם נתמקד בחידושים העיקריים שאופק חדש ועוז לתמורה מציעים - אני, כמורה ותיק שייפגע מהרפורמות, מרגיש מחויב לצעוק - "המלך הוא עירום" - על מנת שכל אחד מהקוראים יבין את המשמעויות האמיתיות מאחורי אשליית הרפורמות:

רפורמות כמו "אופק חדש" ו"עוז לתמורה" כלל לא היו יכולות להתבצע בחברת החשמל ו/או ברשות הנמלים ו/או ברשות שדות התעופה ו/או אצל המצילים בים, או בכל מקום עבודה אחר, בו קיים ועד עובדים חזק היודע לשמור על תנאי ההעסקה של חבריו. איזה וועד מהנ"ל היה מוכן לשנות הסכמים קיבוציים חתומים, להעלות את מספר שעות העבודה השבועיות בצורה משמעותית, לגזול ולהרוס את כל מה שהמורים הצליחו להשיג במשך עשרות שנים: לפגוע במשרת אם, בגמולי בגרות, בגמולי השתלמות, בגמולי פיצול, בגמולי גיל, פגיעה בפנסיה של עובדיו, ובנוסף "להירדם בשמירה" במשך שנים כאשר שכרם של העובדים נשחק משמעותית.

וכל זאת בתמורה לסכום כספי קטן ביחס לשעות העבודה שהתווספו???

הרי כל וועד כזה היה נאלץ להתפטר כבר למחרת.

לא זכורים לי מקצועות נוספים במשק בהם הותנתה העלאת שכר העובדים בעלייה משמעותית של מספר שעות העבודה שלהם.

אם ניקח לדוגמא את עובדי הנמלים - שביתה של מספר שעות הספיקה כדי שיוחלט להעלות את שכרם וזאת מבלי להעלות את מספר שעות העבודה שלהם. כדי לסבר את אוזניכם: עובד נמל מרוויח פי ארבעה! מעובד סוציאלי, שעובד את אותו מספר שעות שבועיות.

הרפורמות פוגעות באופן משמעותי בתנאים של המורים הוותיקים, שנתנו את מיטב שנותיהם לחינוך, אך כנראה שזה לא מעניין אף אחד, ואולי אפילו מקווים שהמורים הוותיקים יפרשו מרצון מהמערכת בגלל הרפורמות וכך יחסכו את כספי הפיצויים המגיעים להם ו"יצעירו" את המערכת.

כדי לסבר את אוזנם של המורים והציבור, בעצם אומרים למורים "ממילא עשיתם את העבודה הזו בבית ובבית" ולא קבלתם עליה תמורה עד היום, אז עכשיו סוף-סוף תקבלו עליה כסף..."
מאמירה זו, המסתתרת בין השורות, אני למד שמצדדי הרפורמות מודים בכך שהמורים עבדו בפועל לפחות 40 שעות שבועיות, אך נוח היה להנהגה ובעיקר לאוצר, להציג זאת לציבור כאילו מדובר בעבודה של 24 שעות שבועיות בלבד. כעת יוצא המרצע מהשק - בעצם כל השנים המורים היו פראיירים, ולצער, גם אחרי הרפורמות הם נשארים כאלה.

משרד האוצר הצליח, בתחכום רב, להפיל בפח את המורים, ולצער, הצליח לשפוך את התינוק עם המים. אחרי שהמורים הכניסו לעצמם "גול עצמי" בזה שהסכימו להעלות את היקף משרתם ל - 40 שעות שבועיות עבור "נזיד עדשים", נסללה הדרך להפרטת מערכת החינוך - ההפרטה תיעשה בצעדים איטיים מאוד אך בטוחים. העומס הרב שהוטל על המורים בעקבות הרפורמות יוביל לשחיקה מהירה יותר ולעזיבה של המורים הטובים והוותיקים. במקומם יבואו סטודנטים או מורים צעירים שיועסקו על-ידי חברות כוח-אדם, על-מנת לחסוך עלויות למשרד החינוך.

בשום פנים ואופן אסור היה לשני ארגוני המורים להפיל על המורים "משקולת של טון" בהעלאת שעות העבודה שלהם ל-40 שעות שבועיות - עלייה של 67% !

מי שטוען שלמורה לא תהיה עבודה בבית לאחר שהעלו לו את היקף משרתו ל-40 שעות שבועיות טועה ומטעה. גם אחרי ניסיון של שנים בהוראה, עליך כמורה להכין את עצמך לשיעורים הבאים למחרת, עליך לעבור על מערכי השעורים ועל תרגילים חדשים שיש ברצונך להראות לתלמידים, לעבור על שעורי הבית שניתנו ושיינתנו למחרת, ועוד הרבה מטלות שעליך לבצע.
אין אלו מטלות שאפשר לעשות בבית הספר - הרי אינך יכול להביא את כל חומרי הלימוד שנמצאים בביתך, לבתי הספר!

אם להנהגת המדינה, למשרד החינוך, למשרד האוצר, לארגוני המורים, להורים ולמורים, היה חשוב באמת לבצע שינוי משמעותי בחינוך הם היו צריכים לפעול בסדרי עדיפויות אחרים - סדרי עדיפויות שיבטיחו שינוי משמעותי אמיתי במערכת החינוך.

הרפורמות מובילות שינויים קוסמטיים ואינן מטפלות בשורש הבעיה. ההנהגה בורחת מהבעיות האמיתיות והמוכרות, ומנסה לעקוף אותן בדרכים לא נכונות, לכן אני פסימי בנוגע לסיכויי ההצלחה של הרפורמות ובנוגע ליכולתן להביא לשינוי המיוחל במערכת החינוך.

ארגוני המורים פספסו את ההזדמנות ולא השכילו לדרוש שהסכמי הרפורמות יכללו הסתכלות אמיתית קדימה לטובת החינוך בישראל, על מנת שיום החתימה על ההסכמים אכן יהיה מפנה היסטורי בחינוך - שזה יהיה חזון לעתיד הדורות הבאים עבור ילדינו ונכדינו.

אני מקווה שבעתיד לא נגיד כולנו, שהטרגדיה של שני ארגוני המורים היתה, שדווקא הם אלה שפתחו את הסכר להפרטת מערכת החינוך הציבורי ופגעו בצורה קשה מאוד במורים שאותם הם מייצגים.

נכון להיום, המנצח הגדול בחתימה על רפורמות "אופק חדש" ו"עוז לתמורה" הוא רק משרד האוצר והמפסידים הגדולים היא מערכת החינוך ועם ישראל.

הפרטת מערכת החינוך

המסמך שם על השולחן את התהליך הזוחל והמסוכן של הפרטת מערכת החינוך ומביא דוגמאות לתוצאותיו ההרסניות: בתי הספר הפרטיים, קרנות ללימודי העשרה, מורים עובדי קבלן, שירותי בריאות התלמיד ומפעל ההזנה לתלמידים.

מגמת ההפרטה של מערכת החינוך מסוכנת מאד לעצם קיומו של חינוך ציבורי איכותי, הנותן הזדמנות שווה לכל שכבות האוכלוסייה, ועל כך מתריעים בשנים האחרונות גם בכירים במשרד החינוך ומנהלי בתי-ספר.

מומלץ מאד למשרד החינוך לקרוא בעיון רב וביתר תשומת לב את המסמך המקיף והיסודי שנכתב על-ידי עו"ד נגה דגן-בוזגלו ממרכז אדוה בנובמבר 2010.

המסמך - "היבטים של הפרטה במערכת החינוך", מראה כי ההפרטה במערכת החינוך הישראלית, לא זו בלבד שהיא מגבירה את אי-השוויון אלא שהיא גם חותרת תחת יכולתו של משרד החינוך להנהיג מדיניות חינוכית שתקדם את כלל התלמידים בישראל.

האבסורד הוא שהמסמך מתבסס על פרסומים של משרד החינוך, דוחות מבקר המדינה, מחקרים קודמים בנושא ומידע הזמין באינטרנט.

בנוסף מתבסס המסמך גם על ראיונות שנערכו עם מנהלי בתי ספר, מנהלי מחלקות חינוך, מפקחים, עובדי משרד החינוך, עובדי רשתות ופרויקטים בהווה ובעבר, שרובם בקשו להישאר בעילום שם.

כלומר, המידע נגיש וידוע למשרד החינוך, אך זה בוחר להתעלם ממנו ולא נראה שיש בכוונתו לעשות דבר לשינוי המגמה ולעצור את הסחף.

יש לזכור שהחברות הפרטיות רוצות "לעשות כסף" והרבה, וזה תמיד בא על חשבון השרות - זה טבעו של עולם. לכן, חייבת תמיד להישאל השאלה מה ראוי להפרטה ומה חייבים להשאיר בשירות המדינה, כדי לשמור על עתיד ילדינו.

טעות חמורה היא להסתכל על בית-הספר של החינוך הציבורי כעל עסק שעליו להיות רווחי כל הזמן. חינוך הוא "עסק" לטווח הרחוק - ההשקעה העכשווית בתלמידים צריכה להיות עצומה, אמיתית ומשמעותית, על-מנת שהמדינה תוכל לקטוף את הפירות - שנים רבות מאוחר יותר. ברוב המקרים מנהיגות רוצה לראות תוצאות מיידיות כאן ועכשיו, ולפיכך דווקא אותם נושאים בעלי חשיבות לאומית לטווח הארוך נידונים להזנחה.

משמעת ואחריות מההיבט הלאומי:

בפרק זה אני מתייחס לחשיבות שיש למשמעת, לקיחת אחריות ומנהיגות בקיום החברה הישראלית: נושא ההתגייסות לצה"ל והנטל העתידי על כתפי התלמידים, המלצות למתן הטבות ליוצאי הצבא ואנשי המילואים.

קריאה לפיתוח תרבות של לקיחת אחריות אישית של כל בעל תפקיד במדינה החל מראש הפירמידה ועד לאזרח הקטן. קריאה להפסיק את המנהג המגונה של האשמת הש.ג בכל קטסטרופה שקורית במדינה.

דרישה לשינוי סדרי העדיפויות הלאומיים, העמדת העבודה והפרנסה כערכים עליונים, אחריות של כל אזרח בתכנון ביתו ומשפחתו, והמלצה שחלק מקצבאות הילדים יישמר כחיסכון עבור הילדים.

לסיכום, נייר העמדה מביע את דעתי האישית בלבד ואין לי שום כוונה לפגוע באיש ו/או במוסד כלשהו. אני מקווה שניתן יהיה להפיק תועלת מקריאתו, לטובת דור העתיד שלנו.

לינק לנייר העמדה המלא – "משמעת, אחריות ומנהיגות במערכת החינוך":
<http://storage.cet.ac.il/CetForums/Storage/MessageFiles/6766/55422/Forum55422M52511510.pdf>

למעוניינים להעיר ולהאיר רצ"ב כתובת האימייל שלי: bechormeir@gmail.com

תודה מראש ובברכה,

מאיר בכור